

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 957

Ulemânın Gücü
Abdulcelil CANDAN

Editör
Prof. Dr. Huriye MARTI

ISBN: 978-625-8023-71-8

1. Baskı, Şubat 2022, Ankara, 85.500 Adet

© Bütün Yayın Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık
Ticaret İşletmesi Yönetim Kurulu'nun 09.04.2021 tarih
ve 155 sayılı kararıyla uygun görülmüştür.

Yayıncı Sertifika No: 48058

BASKI: **TDV/i**
YAYIN MATBAACILIK TİC. İŞLETMESİ
BASIMEVİ | PRINTING HOUSE

Ostim OSB Mahallesi 1256 Cadde
No: 11 06370 Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0312 354 91 31 (pbx)

Faks: 0312 354 91 32

e-posta: bilgi@tdv.com.tr

İÇİNDEKİLER

Ön Söz IX

Giriş

Denize Atılması Gereken Kimdir? 1

Birinci Bölüm

İlim ve Ulemâ 11

Ulemâ Kimdir? 12

Din Adamı Kavramı 19

Ulemânın Özellikleri 21

Güçten Gayemiz 24

İslâm ve Güç 26

Ulemâ ve Güç 28

Ulemânın Gücünü Gösteren Duruşlar 37

Fetvanın Gücü 42

Minberin Gücü 46

Zindanda ve Kabirde Devam Eden Güç 46

İslâm ve Ulemâ 48

Ulemâ ve Peygamberlere Vâris Olmalarının İzahı 55

Ulemânın Değişik Portreleri 59

Gayrimüslim Ulemâsı 63

Müslim ve Gayrimüslim Ulemânın Farkı 70

Ulemâyı Güçlü Kılan Unsurlar	73
1. İlim.....	73
2. Ulemânın İhlâsı.....	90
3. Ulemânın İlmî Hayata Geçirmeleri.....	95
4. Ulemânın Sarsılmaz İradesi, Gayret ve Faaliyetleri.....	104
5. Ulemânın İzzeti.....	111
Ulemânın Faaliyet Alanı	120
1. Tevhid Öncüsü Ulemâ.....	120
2. Vahdet Öncüsü Ulemâ.....	127
3. Emniyeti ve Güveni Sağlamada Ulemâ.....	137
4. Bağımsızlık ve Hürriyet Öncüsü Ulemâ.....	139
5. Medeniyet Mimarı ve Kalkınma Öncüsü Ulemâ.....	147
6. Halk İnsanı, Halkın Avukat ve Tercümanı Ulemâ.....	158
7. Çare Kapısı Ulemâ.....	166
8. Ulemâda Sorumluluk Bilinci.....	173
Ulemânın Misyonu	186
Ulemânın Sivil Karakteri	190
1. Resmî Görev Almaya Cevaz Veren Ulemâ.....	194
2. Yönetime Katılmayıp Sivil Kalmayı Tercih Eden Ulemâ.....	196

İkinci Bölüm

Sahip Oldukları Gücü Bâtılda Kullanan Ulemâ (Ulemâ-i Sû' ve Portreleri)	201
İlim, Ne Zaman Zararlı Bir Unsur Olur?.....	202
Ulemâ-i Sû'	204
Ulemânın Gücünü Zedeleyen Unsurlar	210
1. İlimle Çıkar Elde Etmeye Çalışmak.....	210
2. Taassup ve Taklit.....	214
a) Taassubun Anlamı.....	214
b) Taklidin Anlamı.....	215
c) Taassup-Taklit İlişkisi.....	216

d) Taassup ve Taklidin Sakıncaları.....	217
e) Taklit Dinî Bir Yöntem midir?.....	221
f) Mukallidin Doğru Yoldan Sapma Tehlikesi.....	223
g) Taklidin Taassuba Götüren Yönü.....	224
h) Taklidin İhtilafa ve Sosyal Zafiyete Sebep Oluşu.....	225
ı) Avam ve Taklit.....	226
Ulemânın Cedelleşmesi.....	228
Yetersiz Kültür veya Kendini Yenilememe.....	229
Ulemânın Birbirini Çekmemesi.....	231
Tali Konularla Uğraşmaları.....	233
Ulemânın Gururu.....	237
Toplumun Ulemâdan Yüz Çevirmesi.....	239
Ulemâ Karşıtları.....	246
Hâtime.....	251
Genel Bibliyografya.....	253

ABDULCELİL CANDAN

1959 Yılında Mardin'in Midyat ilçesinde doğdu. İlkokulu Batman'da, liseyi Mardin İmam-Hatip Lisesinde bitirdi. Başta merhum Şeyh Fahrettin Yıldız (Arnasî) olmak üzere yörenin diğer hocalarından Arapça belagat ve temel İslâmi ilimler alanında özel dersler aldı.

Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Farklı ilçelerde vaizlik ve müftülük yaptıktan sonra 1993 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesine girdi. 2000 yılında doktorasını tamamladı. Vefatından dört ay önce de doçent oldu.

Akademik çalışmalarının yanında vaaz-irşat hizmetlerini de aksatmadan sürdüren yazar, birçok dernek ve vakıfta aktif olarak görev yaptı.

08. 12. 2012 tarihinde geçirdiği kalp krizi sonucu Van'da Hakk'ın rahmetine kavuştu.

Yayınlanmış Bazı Eserleri:

- İslâm Tarihinde Mezhep Çatışmaları ve Taklit (İstanbul, Denge Yayınları, 1999)
- Kur'an Tefsirinde Sapma ve Nedenleri (İstanbul, Denge Yayınları, 2000)
- Kur'an'da Hak-Bâtıl Mücadelesi (Ankara, Kaynak Yayınları, 1998)
- Kur'an'da Zihne Takılan Âyetler (İstanbul, Elest Yayınları, 2004)
- Kur'an'ı Nasıl Anlamalıyız? (İstanbul, Elest Yayınları, 2008)
- Müslüman ve Mezhep (İstanbul, Elest Yayınları, 2009)
- Dinde Aşırılık ve İtidal (İstanbul, Düşün Yayınları, 2009)
- Bidat ve Hurafeler Ansiklopedisi (İstanbul, Düşün Yayınları, 2010)
- İslâmi Kültürümüzü Ölçen 1001 Soru (Diyarbakır, Seyda Yayınları, 2012)

Ön Söz

“Gazzâlî'nin İslâm dinine mensup olması, İslâm dininin hak olduğuna dair önemli bir kanıttır.” ifadesi, Batılı bir oryantalisteye aittir. Benzer itirafları öğrenince “İslâm, Gazzâlî dışında da pek çok dâhi yetiştirmiştir, neden onları gereğiyle tanıyıp, dünyaya tanıtmıyoruz?” düşüncesi içimden geçti. Ebû Hanîfe, İmam Şâfiî, İbn Teymiyye, Gazzâlî, İbn Rüşd, Hasan el-Bennâ, Muhammed İkbâl ve benzeri binlerce kişi İslâm'ın mucizesidir. Zira onları İslâm yetiştirdi. Onlar İslâm'ın diriltici ruhuyla dirildiler, o ruhla da insanlığı ihya ettiler.

Önemli şahsiyetler, kendilerinden sonra halef ve vâris bırakırlar. Peygamberler de kendilerinden sonra davalarını sürdürmek için ulemâyı vâris ve halef bırakmışlardır. “*Ulemâ, peygamberlerin vârisleridir.*”¹ hadisini sık sık terennüm ederiz. Ancak, hadiste kastedilen ulemâ kimlerdir? Sîret, şemâil ve vasıfları nelerdir? Bu çalışmamızda cevabını aramaya çalıştığımız sorulardan birisi budur. Hz. Peygamber'e vâris olmanın anlamını sarık, cübbe ve misvakta arayıp; sadakati, emniyeti, ilim, irfan, fedakârlığı unutanlar, ne Hz. Peygamber'i ne de onun miras ve vârislerini tanıyabilmişlerdir. Hz. Peygamber'in mirası vahiydir, güzel ahlâktır, irfandır, sadakattir, emanettir, cesarettir, fedakârlık ve izzettir. Bu vasıflarla bezenenler onun vârisleridir. Cehalet, kibir, pısrıklık, taassup, taklit, korkaklık,

¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 196.

cimrilik, donukluk ise ulemâ kisvesinde de olsa, ilimle ve güzel ahlâkla bezenmemiş olanların evsafıdır.

Tarih boyunca birçok konuda olduğu gibi, ulemâ konusunda da ifrat ve tefritin yapıldığına inanmaktayız. Onları masum, melek, hatta peygamberlerden üstün bir konumda görenler olduğu gibi; onları geri kalmışlığın, uğursuzluğun sebebi olarak gören ve yukarıdan inecek bir afet ve musibete herkesten daha layık olduklarına inananlar da olmuştur. İki görüş sahiplerinin de gerçeği yakalayamadıklarını düşünüyoruz. Zira ulemâ beşerdir, *ilim sahibi olma* vasfıyla diğer kesimlerden ayrılmışlardır. İlimleri onları en güzel sıfat ve özelliklere sahip kılmıştır. Beşerin maruz olabileceği her sıkıntı kendilerine de isabet edebilir. Bu nedenle onları masum görmemek gerekir.

Hamd ve şükür yalnızca Allah'a mahsustur.

Abdulcelil CANDAN

2010/Van